

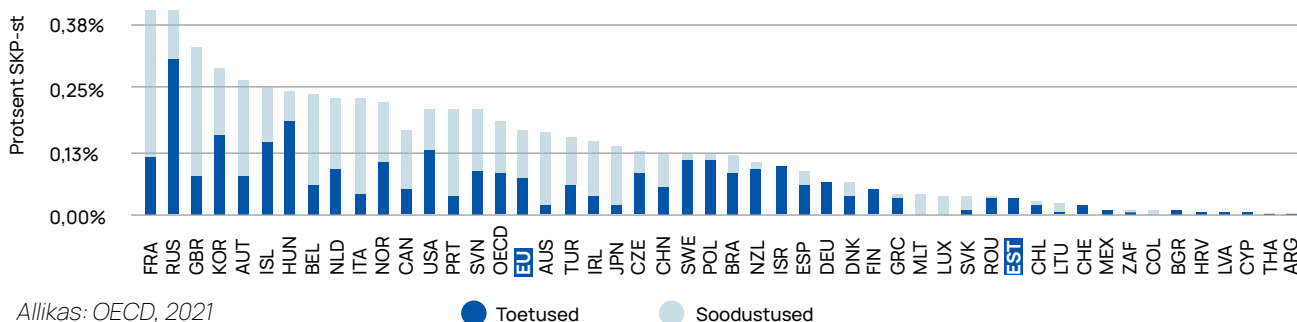
Teadus- ja arendustegevust soodustavate stiimulite kasutamine maksusüsteemis

Eesti kuulub nende väheste OECD riikide hulka, kus teadus- ja arendustegevust (TA) soodustavaid maksuerandeid kasutusel ei ole. Eestis on langetatud valik edendada ettevõtete TA-d ja innovatsiooni toetusprogrammide abil (vt EAS.ee), see võimaldab **abi paremini sihtida**. Teisalt on maksusoodustustel toetustega võrreldes **suurem mõju TA laiemale levikule** ettevõtete seas. Seetõttu kasutavad arenenud riigid mõlemaid instrumente.

OECD riigid toetavad erasektori TA-d keskmiselt ca 0,2% ulatuses SKP-st, mis jaguneb toetuste ja maksusoodustuste vahel enam-vähem pooleks. Eestis ulatus toetus erasektori TA-le 2018. aastal vaid 0,03%ni SKP-st, **jäädes OECD keskmisele üle viie korra alla**.

Lisaks toetustele on kõige sagedamini kasutusel TA maksukrediit (*R&D tax credit*) või TA maksuvabastus (*R&D tax allowance*). **Mõnda TA-d soodustavat maksulahendust kasutas 2018. aastal 30 riiki 36-st OECD riigist.**

OECD riikide otsetoetused ja maksusoodustused ettevõtete teadus- ja arendustegevuseks, 2018

Allikas: OECD, 2021

● Toetused

● Soodustused

Teadus- ja arendustegevuse maksukrediit

Maksukrediit võimaldab ettevõttel vähendada maksukohustust teatud osakaalu võrra TA kulutuste summast.

Näiteks Austrias on maksukrediidi suurus 14% TA kuludest (maksusumma = maksusumma enne mahaarvamist – 14% x TA kulud). Maksukrediiti on võimalik kasutada hoolimata ettevõtte maksustatava tulu suurusest. See tähendab, et kasumit teenivad ettevõtted saavad kasutada maksukrediiti oma tulumaksukohustuse vähendamiseks, samas kui kahjumit teenivatel ettevõtetel on võimalik krediit lükata edasi järgmistesse aastatesse või makstakse see välja toetusena.

Teadus- ja arendustegevuse maksuvabastus

Maksukrediidile sarnane lahendus on TA maksuvabastus. **Sel juhul ei arvestata TA kulutusi maha maksusummast, vaid maksubaasist.**

Näiteks võimaldati Suurbritannias väikese ja keskmise suurusega ettevõtetel (VKE) vähendada maksustatava tulu summat TA kulude 1,3-kordse korrutise võrra. Koos kõigile ettevõtetele kehtiva 100% TA kulude maksuvabastusega vähendasid TA kulud VKE-de maksustatavat tulu seega 100% + 130% = 230% TA kuludest.

Soodustused tööjõukuludelt

Mõnevõrra vähem levinud lahendusena on kasutusel **soodustused tööjõukulude maksustamisel**. Näiteks Ungaris kehtivad madalamad sotsiaalmaksumäärad teadustöötajatele ja doktorantidele – vastavalt 18% ja 8,25%, tavapärase 18,5% asemel. Kuid kuna teadustöötajad on piiratud ressurs, võib selline soodustus viia nende palgatõusuni ilma TA mahtu majanduses suurendamata.

Kuna innovatsioon on riskantne ja aeganõudev protsess, on erasektori TA toetamisel tähtis **kestus ja stabiilsus**. Maksusoodustused on reeglina stabiilsemad ning ettevõtetel on nendega julgem arvestada kui toetusprogrammidega. Eestis on **erasektori TA toetamine olnud pigem ebastabiilne**, toetuse osakaal on kõikunud 4–11% vahel ettevõtete TA investeeringutest. Aastane toetussumma on ulatunud 6–7 miljonist eurost (aastail 2008, 2016, 2017) 20 miljoni euroni aastal 2012.

Riigi osakaal ettevõtlussektori TA rahastamises (%)

Riigi toetus teadus- ja arendustegevusele erasektoris (mln eurot)

Allikas: OECD (Main Science and Technology Indicators Database), Statistikaamet

Eesti võimalused teadus- ja arendustegevuse hoogustamiseks maksusoodustustega

Alates aastast 2000 Eestis kehtiv ettevõtete tulumaksusüsteem

Teadus- ja arendustegevuse maksukrediit dividendide tulumaksu arvel

Dividendide tulumaksukohustuse vähendamine TA kulude olemasolu korral.

Teadus- ja arendusmaks

Kehtestada eraldi maks, mida arvestatakse ettevõtte käibest või lisandväärtusest. Maksukohustust saab vähendada või vältida TA kulude olemasolu korral.

Kogu kasumi tulumaksustamine (ettevõtte tulumaksu taastamine)

Teadus- ja arendustegevuse maksukrediit

Jooksva kasumi tulumaksukohustuse vähendamine TA kulude olemasolu korral.

Võimaldaks jätta maksuvabaks TA projektidesse reinvesteeritud kasumi.

Uuringu „Käitumist mõjutavate stiimulite kasutamine maksusüsteemis“ viisid läbi Laura Kivi, Heidi Reinson, Sten Anspal ja Janno Järve Arenguseire Keskuse tellimisel. Uuringu kontakt: Magnus Piirits, Arenguseire Keskuse tulevikukindla maksustruktuuri uurimissuuna juht, magnus.piirits@riigikogu.ee